

تاثیر انرژی‌های تجدیدپذیر بر توسعه گردشگری و ارتقای کیفیت زندگی ساکنان منطقه (مطالعه موردی: هسته تاریخی - مرکزی شهر تهران)

نصرالله آبادیان^۱، ناصر اقبالی^{۲*} و نسیم خانلو^۳

۱. دانشجوی دکترا، گروه شهرسازی، واحد امارات، دانشگاه آزاد اسلامی، دبی، امارات

۲. دانشیار گروه جغرافیا، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

* تهران، N.eghbali@iauctb.ac.ir

۳. استادیار، گروه شهرسازی، واحد تهران شرق، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

غالباً توسعه گردشگری در هر منطقه باعث رونق اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و ... می‌گردد. صنعت گردشگری تا حدی در توسعه کشورها تاثیرگذار است که حتی در اسناد توسعه‌ی هزار ساله سازمان ملل نیز به اهمیت و جایگاه این صنعت در نیل به توسعه‌یافتگی اشاره شده است. از سوی دیگر توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر می‌تواند به عنوان عنصری قابل بررسی بر ارتقای کیفیت زندگی ساکنان تاثیرگذار باشد. با توجه به شرایط گردشگری-تاریخی موجود در هسته مرکزی-تاریخی شهر تهران (مناطق ۱۱ و ۱۲)، به نظر می‌رسد که رابطه معناداری میان بهره‌گیری از انرژی‌های تجدیدپذیر، توسعه گردشگری و بهبود کیفیت زندگی ساکنان هسته مرکزی-تاریخی شهر تهران وجود داشته باشد.

برای تحقیق پیرامون صحت فرضیه پیشین و اثبات دلایل لزوم گسترش حمایت از انرژی‌های تجدیدپذیر و صنعت گردشگری در منطقه هدف، ابتدا شاخص‌های مورد نیاز با استفاده از مطالعه مقالات و نظریه‌های پیشین استخراج شده و در قالب یک پرسش‌نامه تدوین گردید. سپس تعداد ۳۸۴ پرسش‌نامه در میان جامعه آماری بر اساس روش نمونه‌گیری خوشه‌ای توزیع و داده‌ها جمع‌آوری شد. در نهایت با توجه به نوع و جنس داده‌ها و توزیع آنها آزمونهای آماری همبستگی و رگرسیون مورد بررسی قرار گرفتند.

کلیدواژگان: گردشگری، انرژی‌های نو، تهران، کیفیت زندگی، رگرسیون

The Impact of Renewable Energies on Tourism Growth and the Improvement of Residences Life Quality (Case Study of Tehran Central Historical Core)

Nasrollah Abadian¹, NaserEghbali^{2*}, Nasim Khanlou³

1. Doctoral Student, Department of Urbanism, Emirate Branch, Islamic Azad University, Dubai, UAE

2. Associate Professor, Department of Geography, Tehran Central Branch of Islamic Azad University, Tehran, Iran

* Tehran, N.eghbali@iauctb.ac.ir

3. Assistant Professor, Department of Urbanism, Eastern Branch of Tehran, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Abstract

Introduction: Generally, development of tourism in a country will lead to economic, social and cultural improvements. Even in UN Millennium Development Goals, the the tourism industry is regarded as a vital criterion for development of countries. With regards to tourism and historical aspect of Tehran central region (districts 11 and 12), a meaningful relation between tourism growth and utilization of renewable energy technologies is noticeable. **Materials and Methods:** In order to investigate this hypothesis and proving the importance of the implication of renewable energies in these districts, the first step is extracting required criteria from previous studies. In the next step a questionnaire is designed and with use of Cochran formula, the required population for the survey is estimated to be 384 persons. Afterwards, questionnaires were distributed and raw data were collected. Finally, according to types of collected data and their distribution, regression and correlation analysis are conducted.

Keywords: Tourism, Renewable Energy, Tehran, Life quality, Regression

و توسعه‌ی اقتصادی است و به عبارت دیگر نشان از وابستگی این دو متغیر به یکدیگر دارد. بدین ترتیب رشد گردشگری منجر به تحریک اقتصاد کشورها می‌گردد [۴].

در نتیجه، تحقیق پیرامون میزان وابستگی دو عامل گردشگری و رونق اقتصادی در هر جامعه، نیاز به تحقیق و تفحص موردی و ساختاری دارد. در پژوهشی که در سال ۲۰۱۵ برای ۳۴ کشور انجام شد، بررسی وجود رابطه‌ی معنادار میان متغیرهای مصرف انرژی، هزینه‌ی زندگی و میزان کربن تولیدی از یک سو و توسعه‌ی گردشگری از سوی دیگر به عنوان هدف اصلی انتخاب شد. آمار مورد استفاده در این تحقیق مربوط به سال‌ها ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۳ است. براساس یافته‌های این پژوهش، کربن تولیدی، مصرف انرژی و هزینه‌ی زندگی به ترتیب دارای رابطه‌ی مستقیم، معکوس و مستقیم با حجم گردشگری می‌باشند [۵].

نتایج تحقیقی که در سال ۲۰۱۵ منتشر شد، تاثیر رونق گردشگری بر بعد اقتصاد کشورهای میزبان، به‌ویژه کشورهای جهان سوم، پس از سال ۱۹۵۰ بررسی شد. در این تحقیق علاوه بر جنبه‌ی اقتصادی، تاثیر گسترش صنعتی بر رشد کلی کشورها نیز مورد بررسی قرار گرفت. نتایج این پژوهش از وجود رابطه‌ی مستقیم میان رشد گردشگری سازمان یافته و توسعه‌ی کشورها حکایت دارد [۶]. اگرچه به صورت عام رشد صنعت گردشگری موجب رونق اقتصادی در کشورهای میزبان می‌شود ولی نتایج یک پژوهش انجام شده در سال ۲۰۰۸ حاکی از آن است که در بسیاری از کشورهای کمتر توسعه یافته، علی‌رغم رشد نسبتاً بالای گردشگری، رشد اقتصاد آنگونه که انتظار می‌رود محقق نشده است و صحبت درباره‌ی رابطه‌ی مستقیم میان گردشگری و توسعه‌ی اقتصادی کشورها بایستی با دقت بیشتری انجام شود [۷].

همانگونه که اشاره شد در برخی کشورهای کمتر توسعه یافته رشد صنعت گردشگری الزاماً منجر به رشد کشورها و رونق اقتصادی نمی‌شود. به عنوان مثال پژوهشی در سال ۲۰۰۹ در کشور کنیا پیرامون این مسئله از طریق مطالعات میدانی، مصاحبه با مردم و همچنین انجام نظرسنجی‌ها انجام شد. نتایج بیانگر این مسئله بود که به‌واسطه‌ی ساختار صنعت گردشگری در این کشور، این صنعت نقش قابل توجهی در رشد اقتصادی اجتماعی ایفا نکرده است [۸].

فرضیه‌ی تاثیرگذاری رشد گردشگری بر میزان اشتغال در سال ۲۰۱۷ مورد بررسی قرار گرفت. در تحقیقی پیرامون وجود رابطه میان رشد گردشگری و نرخ بیکاری در کارولینای جنوبی از تکنیک رگرسیون استفاده شد. نتایج آنالیز رگرسیون نشان از افزایش شغل در زمینه‌ی گردشگری بین سال‌های ۱۹۹۸ تا ۲۰۱۲ داشت، اگرچه رشد صنعت گردشگری در کارولینای جنوبی کمتر از میانگین ایالات متحده بوده است. به عبارت دیگر صنعت گردشگری کارولینای جنوبی به علت مواجه شدن با مشکلات منطقه‌ای از سرعت رشد کمتری برخوردار بوده است. با توجه به نتایج، ایالت کارولینای جنوبی توجه کمتری به صنعت گردشگری در قیاس با دیگر صنایع داشته است [۹].

یکی از ابعاد بسیار مهم در صنعت گردشگری که کمتر مورد توجه قرار گرفته است، بحث تاثیر آن بر روی کیفیت زندگی جامعه میزبان می‌باشد. در تحقیقی که در سال ۲۰۱۰ در دانشگاه آریزونا تحت عنوان «بررسی ماهیت گردشگری و ادراک کیفیت زندگی در میان ساکنین» انجام شده است، تاثیرات گردشگری بر کیفیت زندگی مردم مورد پژوهش قرار گرفته است. این مطالعه به

در حال حاضر هسته مرکزی- تاریخی تهران (تهران ناصری) که در گذشته به عنوان عنصری مهم در حیات این شهر شناخته می‌شد جزو مناطق ۱۱ و ۱۲ شهرداری تهران به حساب می‌آید. محدوده‌ی فوق واجد ارزش‌های تاریخی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و کلبدی بسیاری است که فرصت‌های متعددی را برای گردشگری فراهم می‌سازد. به طور خاص ۲۷ درصد این محدوده دارای قدمت بیش از ۴۰۰ سال است و همچنین حداقل ۴۳ درصد از محدوده‌ی ذکر شده را گستره‌ها و پهنه‌های شاخص و ارزشمند تشکیل داده است.

وجود حصار ناصری، در کنار ده‌ها اثر تاریخی و پدیده‌های سیاسی در این محدوده بیانگر هسته‌ی قدیمی و ارزشمند تهران می‌باشد. کارکرد اولیه‌ی این محدوده عموماً بر عناصر سیاسی- فرهنگی استوار بوده و به تدریج فعالیت‌های اقتصادی نیز به آن افزوده گردید. بدین ترتیب، به علت وجود مکان‌های شاخص و تاریخی، محدوده اشاره شده دارای پتانسیل بررسی جهت بهبود وضعیت گردشگری می‌باشد.

امروزه گردشگری به‌عنوان گسترده‌ترین صنعت خدماتی دنیا، جایگاه ویژه‌ای در عرصه‌ی اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی به خود اختصاص داده است. رشد و توسعه این صنعت در دهه‌های اخیر در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه سبب تغییرات اجتماعی و اقتصادی گوناگونی در محیط و جامعه‌ی میزبان گشته است.

۱-۱- پژوهش‌های پیشین

در سال ۲۰۲۰ تعداد گردشگران در دنیا، بر اساس آمار ارائه شده توسط بخش گردشگری سازمان ملل، به حدود یک میلیارد نفر می‌رسد. قطعاً ورود این حجم از گردشگر اثرات بسیاری بر محیط‌زیست و فرهنگ ملت‌ها خواهد داشت. این تغییرات در صورت عدم مدیریت و آموزش به افراد بومی می‌تواند موجب تغییرات در رفتار و حتی آداب و رسوم کشورهای میزبان شود. به عنوان مثال پژوهشی در سال ۲۰۱۷ به تحلیل تاثیر مخرب افزایش شدید تعداد گردشگران بر رفتار ساکنین بومی با آن‌ها پرداخت [۱].

در راستای بررسی رابطه‌ی میان رشد گردشگری و افزایش میزان فروش محصولات، درآمد هتل‌ها و بطور کلی رونق اقتصادی در تایوان، پژوهشی در سال ۲۰۱۶ انجام شد. در این پژوهش به کمک تحلیل رگرسیون وجود رابطه میان متغیرهای اشاره شده بررسی و تایید گشت [۲].

دیدگاه‌ها پیرامون تاثیر گردشگری بر رونق اقتصادی جوامع مختلف گوناگون می‌باشد. در سال ۲۰۱۶ مقاله‌ای جهت بررسی ارتباط میان توسعه‌ی جامعه‌ی بشری، رشد اقتصادی و گردشگری در کشورهای در حال توسعه و به صورت خاص اکوادور انجام شد. در این پژوهش از یک متدولوژی خاص و مدل تصحیح خطا جهت ارزیابی رابطه‌ی پویای میان رشد اقتصادی و گردشگری استفاده گردید. نتایج این تحقیق بیانگر این مطلب است که رابطه‌ی گردشگری و رونق اقتصادی دوطرفه نیست و تنها رونق اقتصادی منجر به رشد گردشگری می‌شود و حالت معکوس صادق نیست [۳].

در پژوهشی دیگر پیرامون تاثیر گردشگری بر اقتصاد، وجود رابطه‌ی علت و معلولی میان توسعه‌ی گردشگری و رشد اقتصادی در هفت کشور اروپایی بررسی شد. نتایج این تحقیق بیانگر وجود رابطه‌ی دوطرفه میان رشد گردشگری

صراحت به بررسی نفوذ گردشگری در کیفیت زندگی می‌پردازد و تاثیر گردشگری بر شاخص‌های اندازه‌گیری کیفیت زندگی مورد بررسی قرار داده است [۱۰].

تحقیقی در سال ۲۰۱۳ تحت عنوان «بررسی گردشگری به عنوان عامل ارتقای کیفیت زندگی، مطالعه‌ی موردی بازار معیشتی ویتنام» انجام گرفته است. در این پژوهش گردشگری به عنوان عامل تسریع کننده بالقوه در بازار معیشتی و کیفیت زندگی ساکنان تعیین شد. در مسیر اجرای این پژوهش، نویسندگان از روش‌های متعدد مشاهده، مصاحبه، جمع‌آوری داده و ... برای سنجش کیفیت زندگی استفاده کردند [۱۱].

تحقیقی در سال ۲۰۱۴ در چین تحت عنوان «ادراک ساکنین شانگهای از تاثیرات گردشگری و کیفیت زندگی» انجام شده است. شانگهای یکی از توسعه‌یافته‌ترین شهرهای چین می‌باشد که مدرنیته و فرهنگ منحصر به فرد آن باعث جذب گردشگران از سراسر دنیا شده است. بر اساس این مطالعه، ساکنین شانگهای برداشت مثبتی از تاثیرات گردشگری دارا هستند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد توسعه گردشگری تاثیر مثبتی بر کیفیت زندگی داراست و اثرات گردشگری شامل ویژگی‌های اجتماعی و جمعیت شناختی متفاوت است [۱۲].

در تحقیق دیگری که در سال ۲۰۱۴ تحت عنوان «رابطه توسعه گردشگری و کیفیت زندگی در یک جزیره کوچک» انجام شده است، تاثیرات متقابل توسعه گردشگری و کیفیت زندگی بر هم مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. به عبارت دیگر، در این پژوهش ارتباط بین توسعه گردشگری، کیفیت زندگی و رشد اقتصادی ناشی از بهبود وضعیت گردشگری در جزیره‌ی اروپا واقع در آمریکای مرکزی مورد بررسی قرار گرفت [۱۳].

در پژوهش «تاثیرات گردشگری بر کیفیت زندگی، نمونه موردی شهر شیراز»، تاثیر گردشگری بر کیفیت زندگی در شیراز مورد پژوهش قرار گرفت. نتایج این تحقیق نشان از تاثیر به سزای آگاه‌سازی جامعه‌ی میزبان کشورهای جهان سوم در مورد تاثیر گردشگری بر رشد اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی شهر میزبان داشت [۱۴].

در تحقیق تحلیلی-توصیفی دیگری که از طریق پخش ۳۷۵ پرسشنامه در جامعه‌ی آماری بندر ترکمن در سال ۱۳۹۲ صورت گرفت، به بررسی اثرات گردشگری بر کیفیت زندگی جامعه میزبان پرداخته شد و عوامل تاثیرگذار و تاثیرپذیر مشخص گردید. به این منظور ۴۸ شاخص در ابعاد مختلف کیفیت زندگی انتخاب شدند و در نهایت این شاخص‌ها به ۴ عامل که ۷۷ درصد واریانس را در برمی‌گرفتند، تقلیل یافت. در بین ۴ عامل برتر، عامل اقتصادی (۲۸/۵۶ درصد)، عامل اجتماعی-فرهنگی (۲۱/۴۴ درصد)، مسائل زیست‌محیطی (۱۵/۱۷۳ درصد) و زیرساخت‌ها (۱۲/۵۹ درصد) از واریانس را تبیین می‌کنند [۱۵].

صنعت گردشگری تا حدی در توسعه‌ی کشورها تاثیرگذار است که حتی در اسناد توسعه‌ی هزار ساله‌ی سازمان ملل نیز به اهمیت و جایگاه این صنعت در نیل به توسعه‌یافتگی اشاره شده است [۱۶].

تاکنون انرژی‌های تجدیدپذیر به عنوان عنصری برای ارتقای کیفیت زندگی در کنار گردشگری مطرح نگردیده است که به عنوان نوآوری در این مقاله قابل بحث است.

در این پژوهش با معرفی منطقه‌ی تاریخی تهران (تهران ناصری)، رابطه‌ی میان گسترش انرژی‌های تجدیدپذیر، گردشگری و بهبود کیفیت زندگی با نظرخواهی از شهروندان ساکن منطقه و به وسیله‌ی توزیع پرسشنامه بررسی شد. در ادامه با انجام آزمون کولموگروف-اسمیرنوف در نرم‌افزار SPSS نرمال بودن داده‌های دریافتی از پرسشنامه‌ها مورد تحقیق قرار گرفت. در ادامه با توجه به

تطابق توزیع داده‌ها آزمون مناسب انتخاب و تاثیرپذیرترین گزینه‌ی بهبود کیفیت زندگی از گسترش گردشگری مشخص می‌گردد.

۱-۲- محدوده مورد مطالعه

کلان‌شهر تهران در پهنه‌ای بین کوه و کویر و از نظر مختصات جغرافیایی در محدوده ۵۱ درجه و ۱۷ تا ۵۱ درجه و ۳۳ طول جغرافیایی شرقی و ۳۵ درجه و ۳۶ تا ۳۵ درجه و ۴۹ عرض جغرافیایی شمالی قرار گرفته است. مناطق ۱۱ و ۱۲ تهرانبا ۲۷۷۵ هکتار وسعت (۴ درصد محدوده تهران) و ۵۵۸۹۰۰ نفر در سال ۱۳۹۰ جمعیت (۷/۷ درصد جمعیت کلان‌شهر)، تمام تهران ناصری (مرکز تاریخی تهران) را پوشش می‌دهد و با بر گرفتن قلب تجارت شهر یعنی بازار قدیم تهران، مرکز ثقل ارتباطات درون‌شهری این شهر به حساب می‌آید. بدین ترتیب منطقه به لحاظ سابقه تاریخی دارای عناصر، بناهای مسکونی و فضاهای عمومی با ارزش معماری و تاریخی خاصی است.

۲- جامعه آماری و تعیین حجم نمونه

جامعه به مجموعه‌ای از افراد یا اشیاء اطلاق می‌شود که در صفات معینی مشترک باشند و فرد در جامعه عبارتاز واحد مورد مطالعه در جامعه است. منظور از جامعه‌ی آماری همان جامعه‌ی اصلی است که از آن نمونه‌ای معرف بدست آمده باشد. جامعه‌ی آماری تحقیق حاضر شامل ساکنین هسته‌ی تاریخی-مرکزی شهر تهران است. به دلیل مقدور نبودن تخمین تعداد عابران از خیابان، جامعه‌ی آماری برابر با کل ساکنین هسته‌ی تاریخی‌شهر تهران فرض می‌شود. حجم نمونه به کمک فرمول کوکران که در رابطه‌ی ۱ آورده شده است برابر با ۳۸۴ نفر محاسبه شد.

$$N = \frac{t^2 pq}{d^2} \quad (1)$$

$$1 + \frac{1}{n} \left(\frac{t^2 pq}{d^2} - 1 \right)$$

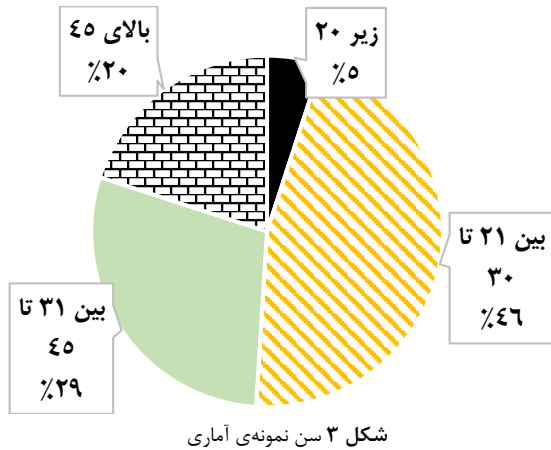
در این رابطه مقادیر p و q به ترتیب احتمال وجود یا عدم وجود صفت است که هر دو دارای مقدار ۰/۵ هستند. مقدار N برابر حجم نمونه و n حجم جمعیت آماری هستند. همچنین مقدار d بیانگر درجه‌ی اطمینان تقریب است و مقداری برابر ۰/۰۵ است. مقدار t که بیانگر درصد خطای معیار ضریب اطمینان قابل قبول است، عموماً برابر ۱/۹۶ فرض می‌شود.

در ادامه پرسشنامه‌ای بر اساس تجمیع شاخص‌های استخراج شده از پژوهش‌های پیشین از یک سو و مشاهده پرسشنامه‌های انجام شده در تحقیقات مشابه تهیه شد. در نهایت به منظور بررسی هرچه دقیق‌تر موضوع، پرسشنامه در دو حوزه توسعه گردشگری و کیفیت زندگی با توجه به شاخص‌های استخراج شده تنظیم و بین ساکنین محدوده هسته تاریخی-مرکزی شهر تهران توزیع گردید.

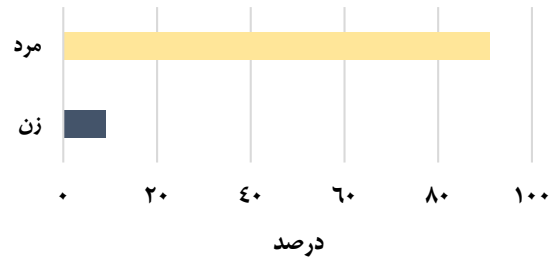
۳- بحث و یافته‌ها

همانطور که پیشتر توضیح داده شد، پرسشنامه‌های تهیه شده میان ۳۸۴ نفر در سطح منطقه مورد مطالعه توزیع گردید. پراکنش جامعه‌ی آماری که با دریافت پرسشنامه به آن پاسخ دادند از لحاظ جنسیت، سطح تحصیلات و سن در شکل-های ۱ تا ۳ تقسیم‌بندی شده‌اند.

جدول ۱ به بررسی شرایط فعلی امکانات و خدماتی که در جذب گردشگری تاثیرگذار است و به واسطه‌ی افزایش گردشگری کیفیت این امکانات و خدمات بهبود خواهد یافت، پرداخته است.

شکل ۳ سن نمونه‌ی آماری

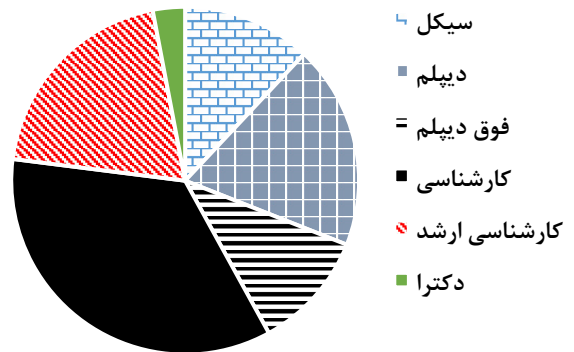
شکل ۱ جنسیت نمونه‌ی آماری

مطابق با شکل شماره ۱، ۹۱ درصد از جامعه نمونه که در این مطالعه به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند را آقایان و ۹ درصد دیگر را بانوان تشکیل داده‌اند. همانگونه که در شکل شماره ۲ نمایش داده شده است، بیشترین میزان پاسخگویان به پرسشنامه دارای مدرک کارشناسی بودند و در رتبه‌های بعدی دارندگان مدرک کارشناسی ارشد و دیپلم قرار داشتند.

با در نظر گرفتن جدول ۱، متوسط مطلوبیت امکانات و خدمات تاثیرگذار در افزایش صنعت گردشگری مانند جدول ۲ خواهد بود.

در این نظرسنجی، پرسشنامه‌ی دیگری جهت برآورد وضعیت فعلی عوامل موثر بر کیفیت زندگی در منطقه‌ی تهران ناصری توزیع شد. نتایج حاصل از آن در جدول ۳ آورده شده است.

جهت بررسی ارتباط میان وضعیت فعلی عوامل تاثیرگذار بر کیفیت زندگی و متوسط مطلوبیت امکانات و خدمات تاثیرگذار در بهبود صنعت گردشگری با رویکرد استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر پرسش نامه دیگری بر اساس میزان جذابیت انرژی‌های نو از منظر شهروندان توزیع شد. در این پرسش‌نامه انرژی‌های خورشیدی، بادی، زمین‌گرمایی (پمپ حرارتی)، بیودیزل و برق‌آبی میان مصاحبه‌شوندگان توزیع گردید. نتایج حاصل از این نظرسنجی در جدول ۴ قابل مشاهده است.

شکل ۲ سطح تحصیلات نمونه‌ی آماری

آنچنان که در شکل شماره ۳ ارائه شده است، ۷۵ درصد پاسخ‌دهندگان را افراد بین ۲۱ تا ۴۵ سال تشکیل داده‌اند و افراد بالای ۴۵ سال بیست درصد پاسخ‌دهندگان را شامل شده‌اند.

جدول ۱ نظر جامعه نمونه پیرامون شرایط فعلی امکانات و خدمات

بدون پاسخ (نفر)	بسیار ضعیف (نفر)	ضعیف (نفر)	متوسط (نفر)	خوب (نفر)	بسیار خوب (نفر)	کیفیت و میزان دسترسی امکانات و خدمات	
						فرهنگ	حمل و نقل عمومی
۵	۵۰	۵۵	۱۷۴	۷۵	۲۵	آموزشی	
۲	۱۶	۱۸۴	۹۹	۵۵	۳۰	بهداشتی - درمانی	
۳	۷۴	۵۷	۱۵۴	۷۴	۲۲	فضای سبز و پارک	فرهنگ
۴	۱۳۶	۳۶	۱۰۰	۷۵	۳۳	فضای ورزشی	
۷	۵۸	۲۲	۷۳	۱۹۴	۳۰	مترو	حمل و نقل عمومی
۵	۳۳	۱۲۲	۸۸	۱۱۲	۲۴	اتوبوس	
۱۰	۶۴	۹۹	۱۲۵	۶۰	۲۶	تاکسی	

۴	۶۴	۴۴	۱۸۸	۴۷	۳۳	سینما
۷	۱۳۵	۳۳	۴۰	۱۵۰	۱۹	کتابخانه
۵	۳۸	۸۶	۷۵	۱۶۵	۱۵	فرهنگسرا
۷	۵۵	۸۸	۶۰	۱۴۹	۲۵	سرای محله
۳	۹۶	۳۳	۸۱	۱۴۴	۲۷	مراکز خرید

جدول ۲ متوسط مطلوبیت امکانات و خدمات تاثیرگذار در افزایش صنعت گردشگری

بدون پاسخ	بسیار ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	بسیار خوب	متوسط مطلوبیت
۴/۳	۶۵/۳	۷۷/۰	۱۱۱/۲	۹۹/۷	۲۶/۵	

جدول ۳ نتایج حاصل از توزیع پرسشنامه پیرامون کیفیت زندگی

بدون پاسخ(نفر)	بسیار ضعیف(نفر)	ضعیف(نفر)	متوسط(نفر)	خوب(نفر)	بسیار خوب(نفر)	
۲	۱۳۷	۶۷	۷۹	۸۰	۱۹	امکانات عمومی و تفریحی
۵	۳۴	۴۴	۱۳۲	۱۴۳	۲۸	حمل و نقل
۴	۵۷	۶۴	۱۳۲	۸۰	۴۷	مسکن و محیط زندگی
۴	۴۵	۸۱	۱۰۱	۹۳	۶۰	امنیت اجتماعی

سطح معناداری برای هر یک از متغیرهای تحقیق مطابق جدول ۵ محاسبه گردید. با توجه به آنکه مقادیر سطح معناداری (Sig) از عدد ۰/۰۵ بیشتر می‌باشند، می‌توان نتیجه گرفت که توزیع داده‌ها در پرسشنامه‌ها نرمال بوده است و تحلیل رگرسیون قابل اجرا خواهد بود.

آنالیز رگرسیون چند متغیره ابزاری قدرتمند جهت یافتن میزان ارتباط میان مقادیر متغیرها و درجه‌ی اهمیت هر یک از آن‌ها می‌باشد. خروجی این تحلیل معیار همبستگی (R)، ضریب تعیین (R2) و خطای استاندارد (Standard Error) است. مقادیر معیار همبستگی و ضریب تعیین بین صفر و یک متغیر می‌باشد و به هر میزان که عدد حاصل به یک نزدیکتر باشد نشان از همبستگی بیشتر دارد. رابطه‌ی ۲ بیانگر معادله‌ی پرجوگی تحلیل رگرسیون است.

بر اساس نتایج حاصل از توزیع پرسشنامه‌ها، مشخص گردید که انرژی بادی، برقی و بیودیزل به ترتیب جذاب‌ترین منابع انرژی تجدیدپذیر از دید شهروندان منطقه مورد مطالعه می‌باشند.

آزمون کولیموگروف-اسمیرنوف معیاری جهت بررسی و تعیین نرمال بودن یا نبودن توزیع داده‌ها است. بر این اساس اگر سطح معناداری شاخص‌ها بیشتر از ۵ درصد باشد توزیع داده نرمال است و باید از آزمون‌های پارامتریک چون همبستگی پیرسون و رگرسیون استفاده شود در صورتی که سطح معناداری کمتر از ۵ درصد باشد باید از آزمون‌های ناپارامتریک چون همبستگی اسپیرمن و آزمون فریدمن استفاده کرد. با استفاده از نرم‌افزار SPSS آزمون کولیموگروف-اسمیرنوف بر روی موارد ذکر شده صورت پذیرفت. نتایج این آزمون در جدول ۵ نمایش داده شده است.

جدول ۴ نتایج حاصل از توزیع پرسشنامه جذابیت تکنولوژی‌های تجدیدپذیر

بسیار ضعیف(نفر)	ضعیف(نفر)	متوسط(نفر)	خوب(نفر)	بسیار خوب(نفر)	
۳۵	۸۵	۶۹	۱۰۵	۹۰	خورشیدی
۲۷	۶۳	۵۹	۹۰	۱۴۵	بادی
۲۰	۷۸	۱۲۱	۱۰۳	۶۲	زمین‌گرمايي(پمپ حرارتی)
۲۲	۴۰	۷۸	۱۳۹	۱۰۵	بیودیزل
۲۳	۴۳	۸۷	۹۳	۱۳۸	برق‌آبی

جدول ۵ نتیجه آزمون کولیموگروف-اسمیرنوف

Sig	انحراف استاندارد	میانگین	متغیرها
۰/۲	۳۳/۰۳	۷۵/۹۴	متوسط مطلوبیت
۰/۲	۴۲/۰۵	۷۶/۳۴	امکانات عمومی و تفریحی
۰/۱۱۸	۵۶/۲۱	۷۵/۹۰	حمل و نقل
۰/۲	۳۳/۵۳	۷۶/۰۰	مسکن و محیط زندگی
۰/۲	۲۳/۲۲	۷۵/۹۴	امنیت اجتماعی

و خدمات تاثیرگذار در افزایش صنعت گردشگری است. طبق این تحلیل، امکانات عمومی و تفریحی از کمترین میزان اثرپذیری برخوردار اند. ضریب a در معادلات رگرسیون جدول ۶ بیانگر متوسط مطلوبیت امکانات و خدمات تاثیرگذار در افزایش صنعت گردشگری است. همانطور که در این جدول مشاهده می‌شود، شیب معادلات رگرسیون به عنوان معیاری جهت بررسی میزان تاثیرپذیری عوامل موثر بر کیفیت زندگی از متوسط مطلوبیت قابل بررسی است. این معیار تطابق کاملی با همبستگی بدست آمده در مرحله قبل داراست و به ترتیب حمل و نقل، مسکن و محیط زندگی، امنیت اجتماعی و امکانات عمومی و تفریحی دارای بیشترین شیب هستند.

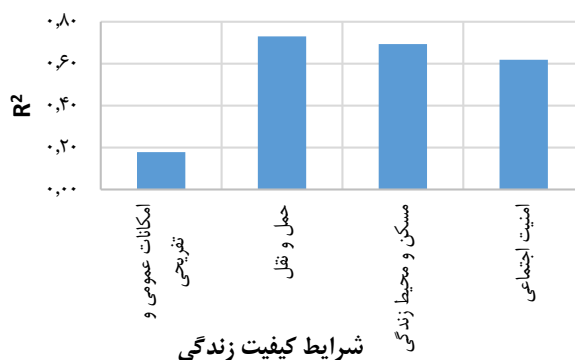
همانطور که از شکل شماره ۴ و جدول شماره ۷ بر می‌آید، ضریب تعیین در بیشتر حالات بررسی شده بیش از ۰/۶۲ در تحلیل رگرسیون برآورد گردید که نشان از رابطه‌ی بالایی تاثیرپذیری شرایط کیفیت زندگی از ارتقای گردشگری دارد. به نظر می‌رسد با سرمایه‌گذاری بر روی انرژی‌های تجدیدپذیر بخصوص بادی، برق آبی و بیودیزل می‌توان بر رشد میزان گردشگری منطقه افزود.

جدول ۶ نتایج تحلیل رگرسیون

معادله‌ی رگرسیون	R^2	R	
$a \times 0.538 + 35/44$	۰/۱۷۸	۰/۴۲۲	امکانات عمومی و تفریحی
$a \times 1/454 - 34/55$	۰/۷۳۰	۰/۸۵۴	حمل و نقل
$a \times 0.840 + 10/08$	۰/۶۹۴	۰/۸۳۲	مسکن و محیط زندگی
$a \times 0.553 + 33/90$	۰/۶۱۹	۰/۷۸۷	امنیت اجتماعی

$$Y_i = b_0 + b_1X_1 + b_2X_2 + \dots + b_nX_n + e_i \quad (2)$$

در این بخش به تحلیل رگرسیون خطی از داده‌های ارائه شده پرداخته می‌شود. هدف از این تحلیل مشخص کردن سهم و تاثیر متغیرهای تحقیق و تبیین اهمیت آن‌ها است. تحلیل میانمتوسط مطلوبیت امکانات و خدمات تاثیرگذار در افزایش صنعت گردشگری عوامل موثر بر سطح کیفیت زندگی (امکانات عمومی و تفریحی، حمل و نقل، مسکن و محیط زندگی و امنیت اجتماعی) صورت پذیرفت. نتایج این تحلیل در جدول ۵ قابل مشاهده است. همچنین مقادیر ضرایب تعیین در شکل ۴ آورده شده است.

شکل ۴ ضرایب تعیین حاصل از تحلیل رگرسیون

۴- نتیجه‌گیری

داده‌های حاصل از جمع‌آوری اطلاعات از طریق پرسش‌نامه نشان داد که جنس داده‌ها در آزمون کولموگروف-اسمیرنوف نرمال است لذا به منظور سنجش رابطه میان متغیرهای مورد بررسی از آزمون پارامتریک رگرسیون استفاده گردید. همانطور که از جدول ۶ بر می‌آید از دیدگاه شهروندان تهران بیشترین میزان تاثیرپذیری عوامل موثر بر سطح کیفیت زندگی از متوسط مطلوبیت امکانات و خدمات تاثیرگذار در افزایش صنعت گردشگری متعلق به بخش حمل و نقل می‌باشد. در مکان دوم و با فاصله‌ی اندک بهبود وضعیت مسکن و محیط زندگی قرار گرفته است. در رتبه‌ی سوم ارتقا امنیت اجتماعی تاثیرپذیر از امکانات

جدول ۷ تفسیر نتیجه تحلیل رگرسیون

تفسیر	نتیجه آزمون (R^2)	نوع آزمون	فرضیه
نسبتاً قوی	۰/۶۱۹	رگرسیون	به نظر می‌رسد توسعه گردشگری بر ارتقاء امنیت اجتماعی ساکنان منطقه موثر است.
قوی	۰/۶۹۴		به نظر می‌رسد توسعه گردشگری بر بهبود وضعیت مسکن و محیط زندگی ساکنان منطقه موثر است.
بسیار قوی	۰/۷۳		به نظر می‌رسد توسعه گردشگری بر ارتقاء سیستم حمل و نقل منطقه موثر است.
ضعیف	۰/۱۷۸		به نظر می‌رسد توسعه گردشگری در گسترش امکانات عمومی و تفریحی منطقه موثر است.

۵- مراجع

- [1] J. Akama, K. Damiannah, Tourism and Socio-economic Development in Developing Countries: A Case Study of Mombasa Resort in Kenya, *Journal of Sustainable Tourism*, Vol. 15, No. 6, pp. 735-748, 2007.
- [2] K. Andereck, N. Gyan, *Quality-of-Life Community Indicators for Parks, Recreation and Tourism Management*, pp. 95-113, Dordrecht: Springer Netherlands, 2011.
- [3] F. Aref, The effects of tourism on quality of life: A case study of Shiraz, Iran, *Life Science Journal*, Vol. 8, No. 2, pp. 26-30, 2011.
- [4] M. Chen, A quantile regression analysis of tourism market growth effect on the hotel industry, *International Journal of Hospitality Management*, Vol. 52, pp. 117-120, 2016.
- [5] T. Dogru, B. Umit, Is tourism an engine for economic recovery? Theory and empirical evidence, *Tourism Management*, Vol. 67, pp. 425-434, 2018.
- [6] T. Dogru, S. Ercaan, Engines of tourism's growth: An examination of efficacy of shift-share regression analysis in South Carolina, *Tourism Management*, Vol. 58, pp. 205-214, 2017.
- [7] Y. Guo, K. Seongseop, C. Yong, Shanghai Residents' Perceptions of Tourism Impacts and Quality of Life, *Journal of China Tourism Research*, Vol. 10, No. 2, pp.142-164, 2014.
- [8] I. Lai, M. Hitchcock, Local reactions to mass tourism and community tourism development in Macau, *Journal of Sustainable Tourism*, Vol. 25, No. 4, pp. 451-470, 2017.
- [9] N. Mai, R. Don, S. Clifford, Tourism as Catalyst for Quality of Life in Transitioning Subsistence Marketplaces, *Journal of Macromarketing*, Vol. 34, No. 1, pp. 28-44, 2013.
- [10] I. Ozturk, The relationships among tourism development, energy demand, and growth factors in developed and developing countries, *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, Vol. 23, No. 02, pp. 122-131, 2016.
- [11] J. Ridderstaat, C. Robertico, P. Nijkamp, The Tourism Development-Quality of Life Nexus in a Small Island Destination, *Journal of Travel Research*, Vol. 55, No. 1, pp. 79-94, 2016.
- [12] M. Rivera, The synergies between human development, economic growth, and tourism within a developing country: An empirical model for Ecuador, *Journal of Destination Marketing & Management*. Vol. 6, No. 3, pp. 221-232, 2017.
- [13] J. Saarinen, R. Christian, Tourism and the Millennium Development Goals: perspectives beyond 2015, *Tourism Geographies*, Vol. 16, No. 1, pp. 23-30, 2014.
- [14] R. Sharpley, Tourism and development challenges in the least developed countries: the case of The Gambia., *Current Issues in Tourism*, Vol. 12 No. 4, pp. 337-358, 2009.
- [15] M. Shokouhi, K. Bouzarjomehri, M. Istgaldi, Examine the Effects of Tourism on the Host Community's Quality of Life Case Study: City Bandar Turkmen., *Geographical Space*, Vol. 4, No. 47, pp. 101-125, 2014.
- [16] L. Theuns, Tourism and Development: Economic Dimensions, *Tourism Recreation Research*, Vol. 27, No. 1, pp.69-81, 2002.

